

i Slovenaca. Pritom je zanemareno ono DANAS tog duhovnog života iako je i sam podnaslov simpozija na to upozoravao. Malo je ostalo vremena za raspravu o onome što je obrađeno i iznešeno. Diskusija, ukoliko se je vodila, služila je u prvom redu, kao i referati, boljem upoznavanju i razumijevanju druge strane. Kod onolikog broja koreferata nije ni bilo moguće s površine sići u dubinu i poći u širinu. Bilo je vrijednih nastojanja da se s akademske diskusije prijeđe k praktičkim ekumenskim koracima u crkvenom i pastoralnom životu. Čini se da bez toga praktičkog ekumenizma ovakvim susretima prijeti opasnost da se izoliraju od kršćanske baze i postanu ekskluzivni krug teoloških stručnjaka iscrpljujući se u teoretskim razglabanjima.

Idući ekumenski simpozij održat će se 1982. godine u organizaciji Katoličkog bogoslovnog fakulteta iz Zagreba. Njegova tema glasi *Isus Krist jedini spasitelj svijeta — Navještaj spasenja na našem tlu.*

DUBROVNIK I GRUŽ U PROŠLOSTI I SJEĆANJU

(Ivo Gugić: *Dubrovnik jedna vrata prema Zapadu*, Trogir, 1979; *U zagrljaju grada Dubrovnika. Gruž u prošlosti i sadašnjosti*, Trogir, 1980.)

Frane Sentinella

U razmaku od dvije godine dobili smo dvije gore navedene knjige o *Hrvatskoj Ateni*, u obradi mons. Iva Gugića. Pisac se u obradi svojih djela služio mnogobrojnom literaturom i arhivskom građom. Ali, što treba naročito istaknuti, Gugić nije hladni povjesničar, koji navodi samo godine i činjenice. U njegovu djelu davna prošlost oživljava, povezuje se sa suvremenim zbivanjima. Prvo djelo: *Dubrovnik jedna vrata prema Zapadu*, posvetio je mons. Ivo Gugić svojim đacima i pokojnim profesorima, koji su s njim zajedno predavali na Humanističkoj srednjoj školi u Dubrovniku.

Fenomen male Dubrovačke Republike, koja je za dugo godina sačuvala svoju slobodu, vrlo je zanimljiv. Crkva i Država bile su dvije odijeljene ustanove. Ali ipak u čitavoj svojoj povijesti Dubrovnik se razvijao u skladu Crkve i Države. Sv. Vlaho je simbol toga jedinstva. U Dubrovniku se, kako ističe autor, vladalo u ime Boga Svemogućega, slavne Gospe Djevice Marije, naše odvjetnice, Gospara sv. Vlaha, slavnog mučenika i milosnog branitelja, guvernera uzvišenog slavnog Dubrovnika.

Lik sv. Vlaha nalazi se na grbu, zastavi i novcu, na gradskim vratima i mirima. U teškim trenucima potresa, kuge i drugih nedaća Dubrovčani su se zavjetovali Bogu. Pisac ističe kao dragocjen spomenik vjere i dragulj arhitekture, pokraj vrata od Pila, odmah na ulazu u grad, crkvu sv. Spasa, podignutu sredstvima državne blagajne, za koju su također dio materijala dale dubrovačke vladike (gospođe) i na svojim ga leđima nosile.

Teritorij Dubrovačke Republike ubraja se među najčišće katoličke krajeve u Južnoj Hrvatskoj. Vrlo je bilo malo žitelja, koji nisu bili pripadnici Katoličke Crkve. Pisac obrađuje povijest Dubrovačke nadbiskupije (kasnije biskupije). Posebno ističe da Dubrovnik nije bio velik samo po svojoj diplomaciji, književnosti i umjetnosti, trgovini i industriji, nego i po svojim socijalnim ustanovama i dobrotvornim djelima. Tu su bratstva (bratovštine), koja nisu imala samo religiozni karakter, nego su u svom programu imala i socijalno i materijalno pomaganje svojih članova u bolesti, nevoljama i smrti.

Tu je u prvom redu Bratstvo sv. Mihajla u Gružu (in arboribus). Gruž i Lapad smatrali su se jednim mjestom. Zatim Bratstvo sv. Đurđa i tolika druga. Dubrovčani su se držali kršćanskog načela: »Što vam je suvišno, dajte siromasima.« Dubrovnik je imao mnoge socijalne ustanove: Opera pia, zakloništa i zalagaonice, i druge dobrotvorne ustanove.

Posebno poglavlje pisac posvećuje školstvu i prosvjeti u Dubrovniku. U povijesti dubrovačke kulture posebno mjesto predstavlja glasoviti Kolegij (Collegium Ragusinum), koji je utemeljio isusovac — domaći sin o. Marin Gundulić (1597—1647), koji je u hrvatskom jeziku poučavao vojvodu od Toskane Ferdinanda. U Kolegiju su predavali isusovci do ukinuća Reda 1773.

Poslije su Kolegij preuzeli skolopi (pijaristi), redovnici pobožnih škola, što ih je u Rimu utemeljio plemić Josip Calasanza (1556—1648), Španjolac, proglašen svecem. Zaslužni su prvenstveno superior o. Frano Appendini i njegov brat o. Urban. U knjizi je objavljen i popis imena nastavnika skolopa. Vrlo je zanimljiv opis proslave sv. Vlaha kao opis festanjula iz g. 1901. Marina Krile na originalnom dubrovačkom govoru.

Pod naslovom »Baština« autor je opisao znamenitosti, književnike i umjetnike ovoga slavnog grada. Razumljivo je da je pisac obradio i sretnu dubrovačku diplomaciju, koja je sretno uspjela kroz stoljeća očuvati slobodu, koju su Dubrovčani cijenili kao najveće blago: *Libertas non pro toto venditur auro* (Sloboda se ni za koje ne prodaje zlato). — Tu je i trgovina, kojoj Dubrovčani u velikoj mjeri duguju svoje bogatstvo.

Konačno: Tri portreta, tri simpatične ličnosti: *Otac Domovine ili dubrovački Regul* — Nikolica Bunić-Vučičević, utjelovljenje poštenja. Upravo, rekao bih, gotovo neshvatljivo u današnjem suvremenom svijetu, da može postojati toliko poštenja i samoprijedora: čovjek koji dobrovoljno radije umire mučeničkom smrću za Domovinu 1678, nego da bi svoju Domovinu izdao.

U drugom portretu prikazan je lik velikog učenjaka isusovca Ruđera Josipa Boškovića, pomalo i tragičnog lika, koji je doživio i mnoga razočaranja. Umro je u Milanu 1787. Obavljen mu je samo privatni pogreb s pjevanom misom i svečanim oficijem. I velikani doživljuju ljudsku nezahvalnost.

I konačno treći portret dum Mata Vodopića, župnika Gruža — odnosno sv. Mihajla na Lapadu. Pisac ove knjige dum Ivo Gugić, jedan od nasljednika dum M. Vodopića, s mnogo topline opisuje lik ovoga simpatičnog dum Mata, svećenika, književnika, pisca »Tužne Jele«, prirodoslovca, kasnije kanonika i dubrovačkog biskupa. Puk ga je volio: svima je želio biti bliz, svima od pomoći, župe je kao biskup rado obilazio. Bolovao je od teške zaduhe, izgubio je vid. Kad je iznemogao, pristao je da ga nose u nosiljci. Vjernici su se otimali da ga nose i da mu budu u svemu pri ruci. Prikazom ovoga simpatičnog dum Mata završava ova knjiga, pisana razumljivim i toplim načinom pisca Gugića, koji je za Dubrovnik povezan s mladošću i svećeništvom.

I Gruž i Lapad imaju svoju povijest, koju je mons. Gugić obradio u svojoj novoj knjizi: »*U zagrljaju grada Dubrovnika. Gruž u prošlosti i sadašnjosti*«. Knjigu je autor posvetio svojim bivšim župljanima gruške župe sv. Mihajla »in arboribus«. Dum Ivo je bio župnik župe sv. Mihajla 23 godine, pa je shvatljivo da svoju povijest piše ne samo na osnovi literature i arhivske građe, nego na temelju svojih sjećanja i ljubavi prema ovom kraju: »U obradi ove rasprave prvenstveno sam mislio na onaj stari Gruž čestitih majstora i prota od škvera, pomoraca i marljivih radnika; Gruž Vodopićeve 'Tužne Jele', Pucićeve 'Cvijete', Vojnovićevih 'Lapadskih soneta' i tolikih drugih velikana riječi i djela, zanesenih ljepotom ovog kraja, pa su o njemu često govorili, pisali i u njemu rado prebivali.«

U uvodnom dijelu autor govori o najstarijoj gruškoj povijesti, smještaju, naseljavanju. Kada je Gruž postao »stečevina« grada Dubrovnika? Postoji mišljenje da gruško područje nije iz početka pripadalo gradu Dubrovniku. Međutim, općenito se drži da je Gruž vrlo rano postao sastavni dio grada Dubrovnika, koji ga je prigrlilo i s Dubrovnikom postao sastavni dio. U povijesti Gruža njegova je luka odigrala najznačajniju ulogu kao i gruški škveri (brodogradilišta), koji su izgrađivali brodove za trgovinu po Levantu i dalje. S tim je u vezi i pomorstvo. Iz gruške luke plovili su brodovi na daleka mora i pridonijeli bogatstvu i ugledu grada Dubrovnika.

Opširno je prikazana župa Gruž, njezin djelokrug, njezina matična crkva sv. Mihajla (in arboribus) kao i njezino cijepanje i stvaranje više župa na teritoriju Gruža i Lapada. Navedeni su župnici župe sv. Mihajla, među kojima su najznačajniji dum Mato Vodopić i u novije vrijeme dum Đuro Krečak.

I groblja, romantična groblja ovoga kraja, imaju svoju povijest i poeziju. Tko ne zna za groblje sv. Mihajla na Lapadu, posljednje počivalište dubrovačke vlastele, opjevano u stihovima gospara Ive Vojnovića: »Jedan po jedan odlaze vlastela, u crnom lijesu nošeni od fakina...« Romantika jednog divnog ugodaja zemaljske prolaznosti i nade u vječnost. Tu su opisani i pogrebni obredi, kao i mnoge crkve, koje i danas postoje, a mnoge poluporušene svjedoče o ljudskom nemaru. Tu je zavjetna crkva Nuncijata — Gospa od Navještenja, Crkva sv. Nikole, sv. Križa, sv. Vlaha na položaju ubave Gorice na Lapadu, Gospa od Milosrđa, tu su privatne kapelice u dvorovima nekadašnje vlastele. Bratstva sv. Mihajla, sv. Đurđa, Gospe od Milosrđa, sv. Nikole. Krasna povijest jednog čarobnog kraja, opkoljenog čempresima, borovima, uopće očaravajućom vegetacijom. U knjizi su opisane i prirodne ljepote: Uvala Smartin, Babin Kuk, Modra špilja.

Društveni je život svestrano obrađen. Stari dvorci i život u njima, koji danas predstavljaju samo nostalgичno sjećanje prošlosti, koja je kao sve zemaljsko prošla u nepovrat. U knjizi je prikazan i suvremeni život Gruža. Nova stvaranja i dostignuća, turizam, koji znatno mijenja stare navike, običaje i shvaćanja.

Mons. Gugić nije zanemario ni šport: plivanje, boće, nogomet, tenis, jedriličarstvo i lovački šport. I na kraju u Dodatku objavljen je popis zavjetnih slika dubrovačkih pomoraca iz crkve Gospe od Milosrđa na Lapadu (sada u kapucinskoj samostanskoj zbirci). Jednom riječju prošlost i sadašnjost, prikazana s mnogo topline i srca, popraćena stihovima gospara Iva, dum Mata i ostalih dubrovačkih književnika.

POEZIJA STANISLAVE ADAMIĆ

Drago Šimundža

Osam objavljenih zbirki pjesama i jedna knjiga pjesničke proze, nemirna poezija, razasuta po brojnim književnim časopisima kroz ovih posljednjih 30 godina, i lirsko-refleksivna mistika, najčešće pjesme u prozi, tiskane, i pod raznim pseudonimima, dobrim dijelom u religioznim časopisima i glasnicima, — predstavljaju zamašan pjesnički opus naše priznate književnice Stanislave Adamić. Opseg i vrijednost njezina pjesničkog stvaralaštva potiču nas da u ovoj jubilarnoj obljetnici njezina 30-godišnjeg književnog rada podsjetimo naše čitatelje na njezinu poeziju; tim više, što je pjesnikinja Adamić česti — iako najčešće pod pseudonimima (Ignis Leticia, Alma Fides, A. Marius) — suradnik i naše revije.

Lirski ponesena u iskazu, osjećajna i životno nemirna, Adamićka se gotovo spontano prepušta poetskom valu, pjesmi koja progovara prije svega u njezinoj duši. Čujmo stoga, odmah u početku, jednu njezinu neobjavljenju pjesmu, namijenjenu našem časopisu; pjesma nosi naslov *Jedan trenutak vječnosti*:

Daj jedan trenutak
svoje vječnosti
Svejedno
u tijelu ili duši
Jednom bojom neba
jednim osmijehom sreće
I sve će biti drukčije

Sve što je bilo
i što je moglo biti —
i pad
i spoticanja
bit će dobrota staze
i putokaza.